

Проф. Виден Табаков - най-успешният български учен в НАСА, за когото България не знае почти нищо

Наричат го най-известният български учен извън България - а родната му страна не знае почти нищо за него. Роден е в белоградчишко село, учил е в Германия при най-известните изобретатели на ракетни и самолетни двигатели, работил е в Америка и в Аржентина.

За да може повече хора да чуят името на проф. Виден Табаков обаче, беше нужен един туит на Илон Мъск под снимка на Белоградчишките скали, който да отприщи неудържима медийна истерия.

Докато служебните министри се надпреварваха да привлекат вниманието му с не особено успешни тактики, споменаването на Виден Табаков във фийда на Мъск стана почти толкова често, колкото и "офертите" към най-богатия човек в света да купи българското Народно събрание и да уволни всички депутати.

Роден през 1919 г. в белоградчишкото село Стакевци, Виден Табаков прави толкова успешна кариера, че в края на живота си е обявен за почетен професор на НАСА.

Откритията му в областта на сплавите, които издържат на извънредно високи температури, помагат за безопасното изпращане на първия човешки екипаж до Луната с мисията Аполо 11.

Табаков е работил и по усъвършенстването на реактивните двигатели, преподавал е заедно с Нийл Армстронг в Университета в Синсинати.

Повече от 40 години той няма възможност да се върне в България заради тоталитарния режим.

Успява да се срещне с брат си преди края на Студената война само "нелегално", на границата между Югославия и НРБ, която се намира близо до родното му село - това разказва общинският съветник от Белоградчик Боян Минков, който възстановява полуразрушения семеен дом на Табаков в Стакевци и иска да го превърне в музей.

Професорът по физикохимия Борислав Тошев, който се среща с Табаков преди повече от 20 години, цитира неговите думи:

"След войната не бе възможно да се върна в България. Ако се бях върнал, щяха да ме изпратят на лагер и после, след няколко години, може би щяха да ме направят главен инженер на ТКЗС в с. Стакевци".

От началото на 40-те години Виден Табаков учи инженерство в Прага и Берлин, докато войната бушува и обхваща Европа. През 1945 г. той успява да защити докторска дисертация в присъствието на Вернер фон Браун - човека, който разработва германската ракета V2, а след края на Втората световна война се прехвърля в САЩ, става част от новосъздадената НАСА и конструира Сатурн 5, с която астронавтите от "Аполо" стигат до Луната.

Преди да се присъедини към неговия екип през 1958 г., Виден Табаков работи с друг известен германски инженер - Ханс фон Охайн, който прави първите свръхзвукови реактивни самолетни двигатели. Основният принос на българина е в откритието на материали, с които ракетите да бъдат облицовани, за да не изгорят от високата температура при изстрелването.

Благодарение на работата му по усъвършенстването на външната обшивка на реактивните двигатели, той успява да удължи значително периода, в който те могат да бъдат експлоатирани.

От края на 50-те той преподава в Университета на Синсинати - един от най-важните научни центрове за аерокосмически изследвания в първите години на развитието на НАСА.

Едно от подразделенията му носи името на българския професор от 2009 г. насам. Когато той пристига в Синсинати, се оказва единственият член на факултета по аерокосмически науки, който има научна степен доктор по инженерство заради образованието си в Германия.

В следващите години той помага за това колегите му да получат своите докторски степени и става ментор на множество по-млади учени, които го описват като извънредно талантлив иноватор с международно признание, отзивчив и добронамерен към всички свои студенти, колеги и сътрудници.

През 60-те години той създава обща образователна програма в партньорство с General Electric, а университетът оценява приноса от изследователските му програми с външно финансиране на над 100 милиона долара в десетилетията на активната му кариера.

Табаков посещава България няколко пъти след края на Студената война. През 2017 г., две години след смъртта му, негови лични документи и вещи са дарени на Държавния архив.

Домът му в Стакевци е заплашен от разрушаване, преди Боян Минков да го купи и да направи спасителен ремонт. Председателят на ОбС Белоградчик разказва в интервю, че до преди няколко години никой в местната власт не е знаел кой е професорът от НАСА. Не са полагани и никакви усилия за запазването на паметта за постиженията му и за привличане на вниманието на хората към неговия принос.

"Считам, че ако повече хора забележат и оценят колко големи забележителности има Белоградчик, градът ни най-после ще започне да се развива. Очарователно, но и малко тъжно е, че някой толкова далеч си дава сметка за богатствата, които имаме тук. Но най-хубавото е, че са истински, а не са част от виртуална видео игра. Те са наблизко - величествени, оцелели във времето, но поставящи нас съвременниците, на изпитания. Въпрос на отговорност и отдаденост е да се обединим за популяризирането на красотите, да развием туризма и да подобрим Белоградчик след продължителен застой", казва Минков в писмо до медиите.